

Balkenende

neer. Ik zal het kort samenvatten, zodat de mensen thuis het ook kunnen volgen.

De **voorzitter**: Mijnheer Graus, als u dat in één minuut kunt doen, is het knap. Ik zou het kort houden en een vraag stellen.

De heer **Graus** (PVV): Ik heb twee vragen, mevrouw de voorzitter. Is de minister-president bereid om al zijn macht en kracht te gebruiken en desnoods het vernietigingsbesluit in te zetten dat ook in de motie van de PVV stond om deze verkoop tegen te gaan?

Minister-president, u bent de hoeder van de Nederlandse schapen. Luister eens naar het volk in plaats van naar die batterij ambtenaren die al twintig jaar zitten vastgeroest!

Minister **Balkenende**: Voorzitter. De leveringszekerheid is nu juist gewaarborgd doordat de netten in overheids-handen zijn. Dat is dus geen punt van discussie.

De heer Graus vindt het schadelijk als het bedrijf in buitenlandse handen komt. Voor 50% is dat al het geval. Ik vind het dan ook niet terecht om op deze manier te spreken over eigendom dat in buitenlandse handen is.

Ik vind het nog veel te vroeg om te zeggen dat het vernietigingsbesluit zou moeten worden gehanteerd, maar ik zal daarover uiteraard met de minister van Economische Zaken spreken. Ik heb al aangegeven wat ons te doen staat en zij zal daarover ongetwijfeld met uw Kamer spreken.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik ben het helemaal eens met de minister-president die zei dat een Europese energiemarkt juist voor consumenten van groot belang is, dat Nederlandse bedrijven overigens ook actief zijn in andere delen van Europa en dat dit helemaal niet zo slecht gaat. Als het echter gaat om Essent en RWE, dan is het ook voor D66 wel van groot belang dat het element splitsing wel serieus wordt genomen. Wij hebben afgesproken dat Essent alleen maar mag worden gekocht door een gesplitst bedrijf, maar RWE is niet gesplitst. In het debat vorige week heeft de minister van Economische Zaken gezegd dat als dat bedrijf niet goed gesplitst is zij desnoods bij de Europese Commissie aan de bel zal trekken en daar zal bezien of het wel dan wel kan doorgaan. Ik neem aan dat die belofte aan de Kamer, zeker na het voornemen van Noord-Brabant, nog steeds staat.

Minister **Balkenende**: Aan hetgeen de minister hier heeft gezegd heb ik uiteraard niets toe te voegen. Ik ben overigens blij met de opmerking van de heer Van der Ham – dat was een nuancering van andere commentaren – dat internationalisering op zich helemaal niet slecht hoeft te zijn. Het hangt puur af van de vraag wat de consument ermee opschiet, wat het voor de prijs betekent en wat voor de concurrentieverhoudingen. Bovendien heeft hij gelijk als hij zegt dat Nederlandse bedrijven ook actief zijn in andere landen.

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Gisterenmiddag kwam in België in de publiciteit dat gemeenten in België hun aandelen Luminus – het een na grootste energiebedrijf – willen verkopen aan een Frans bedrijf, waardoor er bijna een monopolie zou ontstaan. De goede vriend en collega van de minister-president, de christendemocraat Kris

Peeters, zei daarover letterlijk het volgende: "Het is belangrijk dat er een kapitaalverankering van sleutelsectoren voor onze economie blijft bestaan om zo mee te kunnen beslissen over investeren en ontwikkelingen." Dat is het citaat van de heer Peeters. Hoe kan het zijn dat de heer Peeters als minister-president van Vlaanderen zijn verantwoordelijkheid op dit punt en deze minister-president niet?

Minister **Balkenende**: Ik kan dit niet helemaal overzien, het is ook nieuw voor mij. Overigens ben ik graag bereid om hierover nog eens met de heer Peeters van gedachten te wisselen als ik hem tegenkom, wij kunnen inderdaad goed met elkaar overweg. Maar wij maken een zelfstandige afweging. Als het gaat om bedrijven die in Nederlandse of in buitenlandse handen zijn, heb ik zo-even al aangegeven dat het feit dat bedrijven in buitenlandse handen zijn op zich helemaal niet negatief hoeft te zijn. De vraag is waar de consument het meeste mee opschiet. Het feit dat de helft van de Nederlandse bedrijven al in handen is van buitenlandse eigenaren zou toch tot enige bescheidenheid moeten leiden. Dat is eigenlijk alles wat ik erover wil zeggen. Je kunt niet alles over een kam scheren, situaties kunnen verschillend zijn, zelfs per land en per bedrijf!

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Het is goed om uit de mond van de minister-president te horen "wat schiet de consument ermee op?" en niet het soort verbanden als: concurrentie leidt altijd automatisch tot prijsvoordeel. De minister-president sprak over leveringszekerheid en volgens mij is dat wel wat anders dan transportzekerheid. Ik zou hem vooral willen aanspreken op zijn rol op Europees niveau. Energie is een Europees vraagstuk. Wat is zijn inzet als hij zijn collega's bij verschillende Europese ontmoetingen ontmoet? Is hij bereid om ook het punt van het level playing field aan de orde te stellen op een van de eerstvolgende vergaderingen?

Minister **Balkenende**: Voorzitter. Het is een goed punt dat mevrouw Wiegman naar voren brengt. Dat is een goed signaal vanuit de Kamer. Er moet altijd een level playing field zijn en dat moet iedere keer naar voren worden gebracht, zoals wij ook steeds doen.

Zij heeft gelijk dat het denken over energie internationaal is geworden. De discussies die wij in het verleden in de Europese Raad hebben gehad over het thema energie, zeg de laatste vier, vijf jaar geleden, waren echt van een andere orde dan nu. Er wordt veel over deze thematiek gesproken. Ook heb ik regelmatig met de voorzitter van de Europese Commissie gesprekken over het systeem van energielevering en alles wat daarmee samenhangt. Ik zeg graag toe dat ik deze punten, zoals het level playing field, uiteraard aan de orde zal stellen op die niveaus waarop dat relevant is.

Vragen van het lid Peters aan de minister-president, minister van Algemene Zaken, over zijn weigering om de dalai lama te ontmoeten, die begin juni in Nederland zal zijn.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter. De minister-

Peters

president weigert de Dalai Lama te ontmoeten en legt daarmee een motie van de Tweede Kamer naast zich neer, een motie waarin geen woord Spaans staat. De Dalai Lama streeft al meer dan veertig jaar naar een oplossing voor zijn volk; geweldloos, ondanks de onderdrukking en ernstige mensenrechtenschendingen die de Tibetanen door China te verduren hebben. Daarom ontving hij de Nobelprijs voor de Vrede, daarom wordt hij wereldwijd door regeringsleiders respectvol ontvangen: door president Bush, president Sarkozy, bondskanselier Merkel, premier Letorme, premier Brown, straks ook door de Deense premier Rasmussen. Voorheen waren dat ook Nederlandse premiers; de laatste keer was dat premier Kok. Dat waren leiders die toen ook, stuk voor stuk, onder druk zijn gezet door China, maar dat waren en zijn leiders die toen hun rug rechthielden; leiders die mensenrechten en het legitieme, geweldloze pleidooi van de Tibetanen vóór lieten gaan, leiders die in woord en daad lieten zien dat geweldloze leiders van wereldformaat bij hen altijd een open oor vinden.

Hoe mager schril steekt daar vandaag het Nederlandse leiderschap bij af! Onze minister-president zegt de man van normen en waarden te zijn, de voorman van een kabinet dat mensenrechten op één zet. Laat ik er het volgende over zeggen: het beginsel van hoor en wederhoor, dat je het verhaal van twee kanten hoort, is een oernorm van mensenrechten, maar onze premier geeft het signaal af dat we ons daar niet aan houden, dat wij op het hoogste niveau alleen naar China luisteren en de Dalai Lama wegstoppen met dertien-in-een-dozijn andere religieuze leiders.

Dat is duikgedrag, gebrek aan normen en waarden en gebrek aan moed. Mijn verdere vragen aan de minister-president zijn de volgende. Waarom zou de premier er de voorkeur aan geven het oor naar de niet-democratisch gekozen regering van China te laten hangen, in plaats van een motie van het Nederlandse parlement uit te voeren? Voor welke risico's voor de betrekkingen met China is hij precies bang? Zijn dat andere risico's dan die waarmee Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en België rekening te houden hadden, en waarom konden die landen die risico's wel makkelijk aan, maar Nederland niet? En tot slot: op welke manier denkt de regering concreet de door haar bepleite vreedzame verzoening door dialoog te kunnen bevorderen, als zij zelf niet eens bereid is met beide partijen op het hoogste niveau te praten?

□

Minister **Balkenende**: Voorzitter. Op 23 april heeft mevrouw Peters een motie ingediend waarin de regering wordt verzocht om een ontmoeting tussen de Dalai Lama en mijzelf mogelijk te maken. Diezelfde dag heeft de minister van Buitenlandse Zaken in zijn reactie de motie reeds ontraden. Hij merkte op dat de regering een eigen afweging wilde maken. In de brief die de minister van Buitenlandse Zaken afgelopen vrijdag aan uw Kamer zond, schreef hij dat de regering heeft besloten dat minister Verhagen de Dalai Lama namens het kabinet zal ontmoeten in diens hoedanigheid als religieus leider. Bij deze afweging is rekening gehouden met de Nederlandse doelstellingen voor de mensenrechten, voor de betrekkingen met China in het algemeen en Tibet in het bijzonder. Dat zijn de brede betrekkingen met China,

inclusief onze wens de mensenrechten en de culturele en religieuze autonomie van de Tibetanen te verbeteren.

Ik ben ervan overtuigd dat een ontmoeting van mijzelf met de Dalai Lama niets toevoegt aan het gesprek dat de minister van Buitenlandse Zaken met hem zal hebben, anders dan dat het zou bijdragen aan een harde confrontatie met China. Het feit dat minister Verhagen namens het kabinet een ontmoeting met de Dalai Lama zal hebben, geeft aan welk standpunt het kabinet zich in dezen stelt. Een ontmoeting van mij, als minister-president, zal de dialoog die wij met China kunnen voeren, juist over onderwerpen als mensenrechten en de culturele en religieuze autonomie van de Tibetanen, in ieder geval niet verder stimuleren. Bovendien zal dit helemaal niet leiden tot een verbetering van de situatie in Tibet, of van de mensenrechtensituatie in China in het algemeen.

In de bijna zeven jaar dat ik premier ben, heb ik altijd gekozen voor de weg van de dialoog. Keer op keer spreken minister Verhagen en ik de Chinezen aan op de gevoeligheden die zij in Nederland onderkennen. Gevoelige onderwerpen worden door ons altijd aan de orde gesteld. Ik heb dat vorig jaar gedaan in mijn ontmoeting met collega Wen Jiabao in het kader van de Olympische Spelen. Ook daarna, toen ik een officieel bezoek bracht aan China, heb ik deze zaken opnieuw aan de orde gesteld. We doen dat in de vorm van een dialoog en daardoor boeken wij juist in het belang van deze gevoelige thema's stapje voor stapje succes. China accepteert dat van ons. Zodoende kunnen wij in Tibet projecten doen ten behoeve van het behoud van de Tibetaanse taal en cultuur. Ik wil die open relatie behouden. Zoals gesteld, zet ik mij in om de mensenrechten te verbeteren. Tevens zet ik mij in voor versterking van de culturele en de religieuze autonomie van de Tibetanen, al bereik ik daarmee stap voor stap resultaat. Het kabinet neemt de effectiviteit van zijn beleid als uitgangspunt. Ik wil daarom dat de constructieve, kritische dialoog over politieke thema's, mensenrechten en Tibet wordt voortgezet en heb er geen behoefte aan om die met het ontmoeten van de Dalai Lama in de waagschaal te leggen. Daarbij komt dat, als ik de Dalai Lama zou ontmoeten, dit inhoudelijk niets toevoegt. Daarmee zal ik immers geen resultaat boeken dat in het belang is van de Tibetaanse zaak.

Mevrouw Peters zegt dat ik mijn oren naar China laat hangen. Het feit dat de minister van Buitenlandse Zaken de Dalai Lama zal ontmoeten, wordt door de Chinese autoriteiten helemaal niet goed ontvangen. Dat weet mevrouw Peters ook. In mijn bijdrage heb ik aangegeven waarom ik het van belang vind om de lijnen open te houden. Dat wil ik juist doen om over thema's als mensenrechten te spreken.

Vermindering van het contact met China heeft hiermee te maken. Voortdurend spreek ik over mensenrechten en de situatie in Tibet. Ook dring ik steeds aan op overleg tussen de Chinese autoriteiten en de gezanten van de Dalai Lama. Ik wil niet graag dat dit alles in de waagschaal wordt gesteld.

Ik heb al gezegd dat het van belang is om de dialoog te bevorderen en dat ik die gaande wil houden. Als ik de Dalai Lama ontmoette, zou die dialoog in gevaar kunnen komen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Mijn verbazing is groot. Ten eerste wordt de motie niet uitgevoerd en ten tweede

Balkenende

worden mijn drie concrete vragen niet beantwoord. Ik heb nu nog maar één termijn en verzoek de premier om mijn vragen alsnog concreet te beantwoorden. Mijn vragen zijn genummerd en opgenomen in de Handelingen.

De premier houdt een inleiding. Dat komt neer op het voorlezen van de brief die ik al kon lezen. Hij zegt dat het niets zou toevoegen als hij de Dalai Lama ontmoette. De Kamer denkt daar anders over en daarmee moet de premier rekening houden. Ook de Dalai Lama zelf denkt daar anders over, want de ontmoeting geschiedt op zijn verzoek. Als de premier de Dalai Lama niet ontmoet, zal er sprake zijn van een degradatie van de relatie tussen Nederland en Tibet. Voorheen werd de Dalai Lama immers wel door de premier ontvangen. In grote EU-landen die Nederland zijn voorgedaan, is de Dalai Lama wel op zodanig niveau ontvangen. Als die ontmoeting dan in Nederland niet plaatsvindt, zal daarmee een negatief signaal worden afgegeven.

De premier benadrukt weer dat hij de weg van de dialoog kiest. Ik herinner hem er dan ook aan dat het eerste kenmerk van een dialoog is dat beide partijen te woord worden gestaan. Beide verhalen moeten worden aangehoord. Waarom weigert de premier om dat beginsel toe te passen?

Minister **Balkenende**: Voorzitter. Ik betwist dat ik die vragen niet heb beantwoord. Ik heb geantwoord dat ik de oren niet naar China laat hangen. De ontmoeting van de minister van Buitenlandse Zaken met de Dalai Lama wordt door de Chinese autoriteiten zeer kritisch bejegend. Ik heb aangegeven waarom ik van mening ben dat ik de Dalai Lama beter niet kan ontmoeten. Dat heeft niets te maken met de oren laten hangen naar China. Daarmee hangt samen dat er risico's kunnen ontstaan als de contacten met China minder worden. Ik heb gezegd dat ik, als de contacten slechter worden, wel eens wil zien hoe onze contacten dan zullen zijn op de terreinen mensenrechten, de situatie in Tibet, de contacten met de gezanten van Tibet en de rechten van mensen in China zelf. Dat zijn onderwerpen die ik elke keer aan de orde stel.

Mevrouw Peters zegt dat het voeren van een dialoog inhoudt dat er aandacht moet zijn voor beide kanten. Daarin heeft zij gelijk. Om die reden zal de minister van Buitenlandse Zaken namens het kabinet een onderhoud hebben met de Dalai Lama. Daarbij hoort ook dat de dialoog die er met China is, kan worden gecontinueerd.

De heer **Van Baalen** (VVD): De Kamer zal de Dalai Lama ontvangen. Dat is goed en belangrijk. Ook de regering zal de Dalai Lama ontvangen. Ik begrijp niet dat de premier zich, door aan te geven waarom hij de Dalai Lama niet zal ontvangen, zo kwetsbaar opstelt. In feite is het toch een kwestie van buigen voor China. De premier had kunnen volstaan met de opmerking dat minister Verhagen de aangewezen persoon is om de Dalai Lama te spreken, onder andere gezien het feit dat hij de mensenrechten internationaal op goede wijze behartigt. Wij ondersteunen die wijze van harte. Waarom maakt u zich zo kwetsbaar door in het openbaar te zeggen: de Chinezen zouden het vervelend vinden als ik, premier aller Nederlanders, de Dalai Lama ontving? Waarom hebt u niet gewoon gezegd: de regering ontvangt, punt uit?

Minister **Balkenende**: Mijnheer Van Baalen, wanneer

een aangenomen Kamer motie een andere opvatting heeft dan die van de Nederlandse regering, lijkt het me logisch dat er een reden wordt gegeven waarom die niet wordt uitgevoerd, dus in dit geval waarom er geen ontmoeting zal zijn tussen de premier en de Dalai Lama. Daarom heeft de minister van Buitenlandse Zaken in een brief geschreven – zelf heb ik dit afgelopen vrijdag toegelicht in mijn persconferentie – dat wij niet willen dat de dialoog over de situatie in Tibet en de mensenrechten in de waagschaal wordt gesteld. De Kamer heeft er recht op om te weten waarom wij de motie niet op deze manier zullen uitvoeren.

De heer **Pechtold** (D66): Over zestien dagen zijn de verkiezingen voor Europa. Welk beeld krijgt de wereld nu weer bij het gedrag van Nederland? Frankrijk, Duitsland en Denemarken ontvangen de Dalai Lama op het hoogste niveau. Hebt u binnen Europa contact gehad over hoe hiermee om te gaan? Ik doe niets af aan wat de GroenLinkswoordvoerder hierover terecht heeft opgemerkt. Waarom deze afwijkende houding van Nederland? Waarom maken wij ons als Europa zo kwetsbaar en laten wij niet zien dat wij één beleid, één gezicht hebben ten aanzien van de mensenrechten in China? 450 miljoen Europeanen zijn belangrijk, ook voor de Chinezen. Waarom tonen wij zwakte en niet onze kracht?

Minister **Balkenende**: Je toont je kracht door duidelijk te maken dat je hecht aan een intensieve discussie met China op het gebied van de mensenrechtensituatie in Tibet en contacten met de gezant. Dit punt breng ik elke keer op. Daarnaast zijn er programma's op het terrein van de Tibetaanse cultuur. In China zelf heeft Nederland projecten voor de verbetering van de rechten van mensen. Dat kunnen wij doen juist doordat wij met elkaar in gesprek zijn.

Is er één lijn in Europa? Nee, daarin hebt u gewoon gelijk. Er zijn contacten geweest met regeringsleiders, soms niet in eigen land maar elders. Sommige regeringsleiders hebben geen contacten gehad. De Dalai Lama komt naar Europa en wij zullen zien waar hij wordt ontvangen. Wij hebben inderdaad gehoord dat dit in Denemarken het geval zal zijn. Hoe dat zit in IJsland en Frankrijk, weten wij niet; dat zal moeten blijken. Er is dus niet één lijn.

Heb ik contact gehad met anderen over hoe de contacten met de Dalai Lama plaatsvinden? Natuurlijk, maar in mijn antwoorden hier en afgelopen vrijdag bij de persconferentie heb ik al betoogd – de minister van Buitenlandse Zaken heeft dat in zijn brief gedaan – hoe de Nederlandse regering deze situatie weegt. Wij maken een eigenstandige afweging. De ontmoeting van de minister van Buitenlandse Zaken met de Dalai Lama wordt natuurlijk zeer kritisch gezien in China; die wordt absoluut niet in dank afgenomen. Ik hecht eraan om te zeggen dat het gaat om de dialoog met Tibet én de Chinezen. De bestaande goede contacten zijn juist nodig om moeilijke punten aan de orde te kunnen stellen en zouden daarom niet ten onder mogen gaan.

De heer **De Roon** (PVV): Wie is nou eigenlijk de bangste regeringsleider van Europa? Is het Gordon Brown die uit angst voor de moslims Geert Wilders de toegang tot Engeland heeft ontzegd? Of is het Jan Peter Balkenende die uit angst voor de Chinezen weigert om de leider van

Balkenende

een verdrukt volk te ontvangen? Minister-president, wat is er gebeurd met de VOC-mentaliteit waarover u altijd spreekt? Waar is die als er moet worden opgekomen voor een verdrukt volk en u zich solidair zou moeten tonen met een leider daarvan door hem alle eer te betonen die hem toekomt? U bent een Zeeuw. Die andere belangrijke Zeeuw, Michiel Adriaenszoon de Ruyter, werd niet bang als het even moeilijk werd.

Minister **Balkenende**: Het is zo gemakkelijk om dit soort zinnen hier uit te spreken. Het is ook bezijden de waarheid en staat los van waar het echt om gaat. Als premier van dit land ben ik actief op internationaal niveau. In 2004 was ik voor de eerste keer in China en vanaf de eerste dag hebben wij het steeds gehad over deze thema's. Op de concrete resultaten heb ik al gewezen. De contacten zijn goed en telkens is er de gelegenheid om te spreken over deze zaken. In dat licht wil ik niet dat deze contacten teloor gaan. Dat heeft niets te maken met angst, maar wel met een visie op goede, vruchtbare internationale contacten, waarbij kritiek niet hoeft te worden geschuwd. Als ik dan merk dat een bepaalde beleidslijn ten koste kan gaan van die contacten, dan neem ik mijn verantwoordelijkheid. Het zou veel makkelijker zijn om de Kamer motie gewoon uit te voeren en te zien wat er internationaal gebeurt, maar zo zit ik niet in elkaar.

Mevrouw **Verdonk** (Verdonk): De minister-president geeft nogal op over zijn heel, héél goede contacten met de Chinese premier: een open relatie, alles is mogelijk en over alles wordt gesproken. Ik begrijp dan niet waarom hij niet uitlegt aan de Chinese premier waarom hij de Dalai Lama wel ontvangt als die relatie zo goed is.

Minister **Balkenende**: Wij maken zelf de keuze hoe wij de Dalai Lama zullen ontmoeten. Er is in het algemeen overleg met de Kamer al door de minister van Buitenlandse Zaken gezegd dat er sprake zal zijn van een ontmoeting. Er is een motie door de Kamer aangenomen. Daar hebben wij geen problemen mee. Dat is ook uiteengezet in de brief. Dat vinden wij zelf. Dat heeft niets te maken met een en ander uitleggen aan China, maar met hoe wij daar zelf tegen aankijken.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): GroenLinks vindt het ongelooflijk gênant dat de premier kiest voor de weg van de minste weerstand en buigt voor een economische grootmacht die structureel de mensenrechten schendt in Tibet. Welke gevolgen hebben Duitsland en Frankrijk ondervonden van de ontmoeting van respectievelijk bondskanselier Merkel en president Sarkozy met de Dalai Lama? Dat is vraag één. Mijn tweede vraag is gericht aan de Partij van de Arbeid, die tot dusver buitengewoon dapper samen met ons heeft geëist dat de premier de Dalai Lama ontmoet. Zij heeft ook mede de motie ondertekend. Ik mis de PvdA tot dusver in dit debat. Ik zie dat woordvoerder Van Dam achter mij staat. Ik verzoek de Partij van de Arbeid ook nu de premier op te roepen wel degelijk de Dalai Lama te ontmoeten.

Minister **Balkenende**: Ik neem afstand van de woorden dat het zou gaan om "buigen". Het gaat om het maken van een eigenstandige afweging. U kunt het met het kabinet oneens zijn, maar zo zit het kabinet in deze kwestie. Verder vraagt u wat de gevolgen voor andere

landen zijn geweest. Daar gaat het natuurlijk niet om. Het gaat niet om de inschatting van wat er gebeurt als je deze ontmoeting zou hebben. Het gaat om heel iets anders. Ik heb in de brief gemeld – en ik doe het ook hier – dat ik de goede contacten die bestaan, niet teloor wil laten gaan, juist om aandacht te kunnen vragen voor thema's als mensenrechten.

De heer **Van Dam** (PvdA): De minister-president zei dat een ontmoeting van hem met de Dalai Lama niets zou toevoegen. Dat heeft mij enigszins verwonderd, want het zou het volgende toevoegen. Het signaal van zo'n ontmoeting aan China is dat de Dalai Lama een serieuze gesprekspartner is met wie je goed zou kunnen praten over een vreedzame oplossing van de kwestie in Tibet. Dat zou het toevoegen. De minister-president zegt echter dat hij, omwille van de dialoog en de goede betrekkingen, denkt dat het verstandiger is om die ontmoeting toch niet te hebben. Daarom vind ik de vraag van mevrouw Halsema wel zeer relevant. Welke schade verwacht de minister-president voor de betrekkingen met China als hij de Dalai Lama wel zou ontmoeten? Waar kunnen wij dan op rekenen? Welke sancties moeten wij dan verwachten?

Minister **Balkenende**: Dat is koffiedik kijken. Ik vraag mij ook af of dat een zinvolle weg is. Het gaat er niet om dat er een inschatting wordt gemaakt van wat er dan gebeurt. Ik heb niet gesproken over al die andere motieven, over wat er zou kunnen gebeuren, over hoe een en ander in andere landen gaat of over wat de economische schade is. Het gaat mij erom dat het kabinet de volgende afwegingen heeft gemaakt. Ten eerste, hoe kan de Nederlandse regering in gesprek zijn met de Dalai Lama? De Kamer kent de achtergronden daarvan en daarover is ook van gedachten gewisseld met de minister van Buitenlandse Zaken. Ten tweede, hoe kunnen wij ervoor zorgen dat wij kunnen doorgaan met de dialoog die nu juist wordt gevoerd met China over deze moeilijke onderwerpen? Dat is het punt. Ik weet zeker dat in ieder geval dat type gesprekken en die dialoog zouden worden belast als ik dergelijke ontmoetingen zou hebben. Dat is mijn inschatting. Elke keer als ik met de Chinese autoriteiten spreek, wil ik het hierover kunnen hebben.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Dam, mevrouw Halsema is heel benieuwd naar uw antwoord op haar vraag aan u.

De heer **Van Dam** (PvdA): Wij hebben met een Kamermeerderheid de minister-president al opgeroepen om de Dalai Lama te ontmoeten, precies om de redenen die ik net uiteenzette. Vandaar ook mijn vraag aan de minister-president: wat staat die ontmoeting in de weg en welke consequenties moeten wij verwachten als de minister-president de Dalai Lama wel zou ontmoeten? Gezien de ervaringen in Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië, zou ik die consequenties ervoor overhebben. Ik verwacht niet dat voor Nederland heel andere consequenties zouden gelden.